

Arendalsuka

Sammendrag av relevante arrangementer

Innhold

Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av kommunalt selvstyre.....	1
Naturkampen	4
Har politikerne tillit til frivilligheten?	6
Medvirkning - den siste grønnvasking?	6
Natur i lykkeland (natur og energi)	8

Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av kommunalt selvstyre

INFO:

<https://program.arendalsuka.no/event/user-view/17907>

OPPTAK:

[Forskningsfrokost 19. august](#)

Ny rapport lansert fra KS

«Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av kommunalt selvstyre»

[Les nyheten og se rapporten hos KS her](#)

- Rapporten spesifiserer hva utfordringene for bærekraftig arealbruk er
- Rapporten inneholder 15 konkrete forslag innenfor rammen av lokalt selvstyre for å møte de økende utfordringene for natur og klima.
 - 5 forslag til tiltak for bedre kunnskap
 - 5 forslag til økonomiske virkemidler
 - 5 forslag til juridiske virkemidler

Viser også til en annen rapport:

Samspillseffekter i lokal miljø- og klimapolitikk, fra Vestlandsforskning 2021

- Så på hvordan man håndterer samspillseffekter i dag i Norge (klima, natur og energi)
- Viser manglende samspill mellom ulike politikkområder

Forslagene

Mål: Bærekraftig arealbruk i kommunene

Tiltak for bedre kunnskap

1. Økt klima- og naturkompetanse i kommunene
 - a. Gjeninnføre ordninger med statlig finansiering av miljøkompetanse i kommune
 - b. Etablere regionalt og interkommunalt samarbeid for å styrke kompetanse
 - c. Etablere lærende nettverk, f.eks. i regi av fylkeskommunen
2. Samling, strukturering og kvalitetsheving av miljødata
 - a. Effektiv nasjonal organisering av miljødata
 - b. Bedre apparat for kvalitetsvurderinger av kunnskapen som brukes i plansaker
 - c. Oversetting av kunnskap til bruk i arealplanlegging
3. Helhetlig naturkartlegging
 - a. En form for kartlegging som bidrar til løsninger som både kan redusere klimagassrisiko og utslipp og som også ivaretar naturmangfold
 - b. Nye former for naturdata som gir grunnlag for å gjøre vurderinger av samspillseffekter mellom klimatiltak, areal- og naturforvaltning.
4. Nye verktøy for å vurdere klima- og naturpåvirkning
 - a. Naturregnskap, klimakalkulator (som tar høyde for karbon), naturrestaurering
5. Målbare kriterier for arealpolitikken
 - a. Velgerne kan vurdere måloppnåelse før de velger

Økonomiske virkemidler

6. Naturavgift
 - a. Avgift på utbygging av naturareal (i dag er det gratis)
 - b. Mål om at prosjekter som er lønnsomme i kroner og øre, men har høye klima- og naturkostnader, ikke bygges ut, reduseres eller flyttes
7. Grønn kommunenøkkel
 - a. Kommunene som jobber bra med klima- og miljøhensyn bør få en belønning for det.
8. Gebyrfinansiering av naturbasert klimaberedskap
 - a. Endre finansiering av infrastruktur som er nødvendig for å møte fremtidige klimaberedskapskostnader. Skille ut overvannsgebyr fra VA-gebyr og endre innretningen på ordningen så naturbasert løsninger for overvannshåndtering kan finansieres.
9. "Arealbanker" med potensial for naturrestaurering
 - a. System for å identifisere og sikre områder (økonomisk og juridisk) som kan restaureres som kompensasjon for nye utbygginger.
 - b. Kan oppnå arealnøytralitet ved bruk av arealbanker og arealregnskap
10. Incentivordninger for aktører i planprosessen
 - a. Premiering av aktører som utfører helhetlig planlegging som sikrer ivaretagelse av natur og klima i utbyggingsområder.

Juridiske virkemidler

PBL - lokalpolitikere har vide fullmakter til arealplanleggingen.

11. Inn i PBL og styrke klima- og naturhensyn - lovrevisjon
 - a. Lite om klima i dagens versjon av PBL
 - b. Inn å tydeliggjøre hensyn for å sikre klima- og miljøhensyn
 - c. Og en endring som sikrer at PBL får en felles kobling til alle sektorlovenDette kan medføre en felles area for alle beslutninger om arealbruk
12. Krav om oppdaterte plandata
 - a. Gamle reg. planer styrer beslutninger og arealbruk
 - b. Innføre en bestemmelse om at gamle reguleringsplaner ikke kan videreføres i ny arealdel uten vurdering av gammel reg. plans virkninger for klima- og miljøhensynKan styrke beslutningsgrunnlag i arealdel. Politikere kan endre seg!
13. Bryte bånd mellom utbygger og utreder i konsekvensutredning
 - a. I dag: KU-praksis varierende kvalitet, lite troverdighet
 - b. Kommunene skal bestille konsekvensutredningen, bekostesKan øke kvalitet på utredning, og gi objektive utredning, større troverdighet
14. Styrket regional planlegging
 - a. I dag: fylkeskommunal planlegging begrenset effekt, men mye kunnskapsgrunnlag
 - b. Tydeliggjøre fylkeskommunal rolle for kunnskap
 - c. Sikre kommunal planlegging i tråd med regionale føringer
 - d. Fylkeskommune rolle som arealbank for interkommunal arealbrukMindre grunnlag for innsigelser, styrket kunnskapsgrunnlag
15. Klargjøre de rettslige rammene for dispensasjoner
 - a. I dag: disp. hovedregel i stedet for unntak, bit-for-bit
 - b. Innføre differensiering disp. bestemmelse
 - c. Klargjøre kommunens rettslige og politiske handlingsrom i disp. sakerKan føre til mer styring gjennom plan, økt rom for lite kontroversielle saker, økt forutsigbarhet

Arealforvaltningen baseres på tillit til kommunene

- Kunnskap for beslutning tas
- Kunnskap om rettsreglene
- Vilje til å følge opp lovgivningen

Er det vilje i kommunene?

Debatt

Hovedutfordring for lokalbefolkningen i arbeidet med bærekraftig arealbruk?

- **Formidling av kunnskap** så politikerne kan ta stilling til kunnskapsgrunnlaget. Komplekst grunnlag. Er det sånn i dag? Tar ikke stilling til kunnskapsgrunnlaget, for komplekst. Mellommenneskelige relasjoner avgjør. Forenkles og formidles på annen måte. Arealregnskap kan hjelpe. Dette kan være utfordrende
- **Øremerking av stillinger:** Styrket kompetanse, men er det midler til nye stillinger?

- **Grønn inntekst nøkkel:** Usikker på inntektssystemet, komplisert system.
Bra tiltak:
- **Naturavgift:** Sørge for naturkostnaden synliggjøres i beslutningsprosessen
- **Hvordan vil KS bruke rapporten?**
 - Forberede **debattheft**, stiller spørsmål til medlemmene - bærekraftig arealforvaltning skal være hovedtema i heftet. **Disse spørsmålene kommer til et kommunestyre nær deg!**
- **Er vi ferdig forska på dette feltet?**
 - Mye kunnskap om utfordringene og løsningene
 - Utfordring å få dette ut til kommunene og få tatt dette i bruk.
 - Forskningsrådet kan spille en rolle: **Offentlig forvaltning kan være med i større grad å utforme de problemstillingene** de trenger svar på og samarbeide med forskningsmiljøene for å finne de beste løsningene
 - *Helhet* - på tvers av sektorer, kommuner, nasjonalt
 - *Utvikling av metoder* - f.eks. arealregnskap, uberørt natur i samme regnestykke, få datasystemer til å snakke sammen, ta i bruk kunnskapen
 - *Uavhengig maktkritisk forskning* - store utbyggere, inntekter til kommunen, hvordan påvirker dette beslutninger som tas?
 - Så ja, vi trenger mer forskning!
- **Hvordan kan kommunene inkluderes i forskningen?**
 - **Innovasjon i offentlig sektor og offentlige anskaffelser**, hvor man kan søke direkte om midler
 - Offentlig sektor som sitter i førersetet, har med seg samarbeidspartnere, finner problemstillingene som man trenger løsninger på
 - Kan teste løsninger som man har tro på, men som ikke vet om fungerer, får risikoavlastning fra midlene fra forskningsrådet.

Naturkampen

INFO:

<https://program.arendalsuka.no/event/user-view/17238>

OPPTAK:

<https://youtu.be/GkiFvU5Ms9o>

Nesodden vant årets Naturkampen

Viktig anerkjennelse for Nesodden, motivasjon

2 miljørådgivere

Ny indikator i Naturkampen for Viken - Samarbeid med Viken fylkeskommune:

Viken fylkeskommune har gitt Naturkampen data på alle arealplaner til kommunene i Viken. Alle planlagte utbyggingsområder som er planlagt er derfor lagt inn i kartløsningen. Det er gjennomført en GIS-analyse som analyserer naturkriteriene, myr, skog, kulturlandskap, elvekant 100m, ferskvann 100m og strandsone 100m, og planlagt utbygging fra Viken-kommunenes arealdeler. Dette gir så en ny indikator, oversikt over nedbygging av natur i kommunen, brukt i Naturkampens rangering av kommuner.

Enn så lenge er indikatoren "Nedbygging av natur" kun tilgjengelig for Viken-kommuner, men Sabima satser på å få samme indikator på plass for hele landet i 2023.

Mange kommuner i Viken har planer om å bygge ned 6000 mål myr, og mye annen urørt natur.

<https://geotales.io/pres.php?id=0fc4e214-5e94-4c67-ad00-4f59154a87bd>

Eksempel: Nore og Uvdal

Hva slags mulighet/myndighet har kommunen å omregulere gamle reg. planer?

- Kommunen har vide fullmakter, grunneier kan ikke bare bygge i vei.
- Kommunen kan ombestemme seg! Oppheve gamle reguleringsplaner er lov.
- *Grunneier kan varsle erstatningskrav. Men det er kun vedtatt byggetillatelse gjør kommunen låst. Ikke kun ved vedtatt reguleringsplan.*
- Politikk vs. Juss: Disp. ønskes ikke etter lov. Er kommuner er tilliten verdig med sine fullmakter?

Debatt

- Bergen kommune tatt ut tusenvis av planlagt om utbygging dekar fra arealplanen
 - Få folket med seg
- Mer vern
- For mye disp. Statsforvalteren må styrkes
- Bestemmelse i arealdel, motstrid mot planer fra spesifikk dato. Bergen 2019 ta med i mal
- Nesodden
 - Trenger et offentlig båtregister
 - Politikere må tørre å stå i planverket
- Lokale myndigheter lager egne systemer for arealregnskap og arealnøytralitet, burde komme fra regjering så det blir likt
- Forrige regjering som ville stramme inn (disp. f.eks.). Barth Eide var kritisk til dette.
- Hensynene inn i samferdselspolitikken
 - Barth Eide: kokko asfaltutrulling
- Vekte klima og natur høyere
- Nesodden kommune: kompetanse! Ingen pålagt opplæring til byggesaksutvalg
- 34 kommuner med vedtatt ambisjoner om arealnøytralitet i Norge
 - Lage felles verktøy så kommunene kan gjøre dette i praksis
- Nesodden: Frivillig vern av myr, bred politisk enighet
- Planlagt areal i naturområder (f.eks. jordbruk og skogbruk), lov å legge føringer for hvordan utbyggingen skjer om hva som skal skje
- Lovens kvern er sein, men politikken kan endres i morgen

Har politikerne tillit til frivilligheten?

INFO:

<https://program.arendalsuka.no/event/user-view/17396>

OPPTAK:

<https://au22.no/firma/knif/sendinger/frivillighet-norge-sparebanken-sor-har-politikerne-tillit-til-frivilligheten>

Frivilligheten ønsker:

- Forutsigbare tilskudd og stabilitet i tilskudd
- Økte, faste grunntilskudd
- Mindre byråkrati, mindre rapportering/enklere rapportering
- Mer romslighet for bruk av omsøkte midler om prosjektet må endres

Debatt - politikerne mener og ønsker:

- Ønske om å styrke grunntilskuddene
 - På vei med at 100 % momsrefusjon er innført
- Det er forankret i [stortingsmelding om frivillighet](#) at tillit baseres på frihet til å bruke midler til det org. Vil
- Øke grunnstøtte, forutsigbarhet, mindre prosjektstøtte
- Gjøre noe med rapporteringa
- Ikke sterk politisk styring av frivilligheten, bygges nedenifra. Politikerne skal legge forholdene til rette
- Må videre for å gi tilliten
- Mange tilskuddsordninger er ganske like, mange samme org som søker. Mye byråkrati.
- Kan søke om flerårig støtte
- Rydde litt opp i antall ordninger, flerårige
- Stimulering til at frivilligheten kan bruke pengene slik det vil
- Prosjektmidler ved behov for styring (f.eks. språk korona)
- Gaveordningen, [Skattefradragordningen](#) - satt ned fra 50 000,- til 25 000,-, kun noen org. som kan få gaver, fordelingspolitikk

Medvirkning - den siste grønnvasking?

INFO:

<https://program.arendalsuka.no/event/user-view/18136>

OPPTAK:

Etterspurt, foreløpig ikke fått svar

Arrangementet skulle belyse:

- Hvordan kan man fremskynde medvirkningsarbeidet, så innsikten også fra dette legges tidlig nok til grunn?
- Kan medvirkning være misbruk av tid og skape forventinger som ikke innfris?
- Hvordan sørge for at medvirkningsprosesser fører til en bedre plan og unngå «skinn-prosess»

Eksempler, både på medvirkning med utfordringer og gode medvirkningsprosesser

Lysaker/Lilleaker v/Mustad Eiendom

- 800 kvm, liten del av eiendommen
- Inviterte alle til innspill: 88 innspill
- Jury med rep. Fra befolkningen
- Arkitekt inn for å få inn mest mulig-> masse resultater

Bevis på at lytter ekte og på riktig nivå så fungerer det. Med god deltakelse.

Områdesatsning Lademoen og Tempen Sorgenfri v/Trondheim kommune

- Innbyggerundersøkelse
- Store områder med variasjon fysisk og sosialt

Bjørvika, Grønnlikaia v/ Hav Eiendom og Rodeo

- Rett spørsmål til rett tid
- Veldig tidlig!
- Ut å lete etter menneskene! Folkemøter fungerer ikke.
- Hjelp med å grave hva de faktisk mener. Kostbart, tidkrevende. Rodeo inn. Synlig i bybildet.
- Rapport med anbefalinger og ikke anbefalinger etter medvirkning. Gir forankring. Velbegrunnede råd.

Bjørvika foreningen

- Sikre forankringen også etter prosjektets slutt
- Operasjonalisere innsikten man får fra medvirkning, da styret er beslutningstagerne i området
- Ungdommer ikke fornøyd med nærområdet: ansatte ungdommer 6 uker, de kom med spm. og fra andre ungdommer.

Diskusjon

Suksesspunkter

- Så tidlig som overhodet mulig
- Opparbeide tillit

- Opparbeide engasjement - folk må ønske å bidra
- Rak rygg og tørre å gjøre endring
- Ny erfaring inn i andre prosjekt
- Folk må føle at det er nyttig å være
- Ikke for tidlig medvirkning, medvirkningstretthet og skuffelse. Finne handlingsrommet der det faktisk kan medvirke!
- Balanse grupper som brukes som «skinn»
- Mulig å delta uten å være ekstremt synlig
- Anvendbarheten - anbefalinger som varer, analyse og vurdering (f.eks.: Ønske om SUP ved boligene, ikke planlegge for sup spesifikt, men bruk av sjøen)
- Opprette en dialog, ikke bare samle innspill. Tid til å reflektere mellom møtene.
- Felles forståelse hos beslutningstakere om at framdriftsplanen kan hende må endres etter innspill
- Forventninger fanges opp jevnt og trutt
- Konsulentfrykt, går alle penga dit? Løsning: alle konsulenter opp på scenen, alder, rolle, stilling, sivil status omtrent - tillit
- Unngå medvirkningstretthet, vise de gode eksemplene
 - Når ser man resultat av medvirkning? Underveis, når alt er ferdig? Motivere
 - Realisere i permanent form så raskt som mulig
- Hvordan man er tatt med og hvorfor nå fram

Natur i lykkeland (natur og energi)

INFO:

<https://program.arendalsuka.no/event/user-view/18105>

OPPTAK:

<https://www.wwf.no/nyheter/mer-natur-paa-arendalsuka#Her-kan-du-se-WWFs-arrangementer-i-opptak-722840>

Her ligger også flere relevante opptak fra WWF

f.eks. "Naturkrisen - og hvordan den løses", "Produksjon og forbruk innenfor naturens tålegrenser", "Naturavgift for å sikre mer natur" og "Klimapolitikk 2.0: naturlig karbonlagring".

Hvordan sammen løse utfordringene

- Bygge der naturen allerede er utbygget
 - Solceller på tak i stedet for bakken
 - Forbedring av eksisterende
- Minimere inngrepene
 - Kan få det til
- Bedre prosess enn i dag
 - I dag kommer hensyn til natur for sent inn
- Velge riktig teknologi på riktig sted
 - All teknologi er nyttig. Må brukes rett på rett sted. F.eks. vindkraft der det allerede er industri.
- Hva skal velges bort?

- Hvor mye energi trenger vi egentlig
- Energisparing, forbedring, ENØK

Politikerne må tørre å sette naturen foran. Mange er redd for naturtap. Ikke valgtap?
Strengere krav til utbygger.

Utredning om "Hensynet til naturkonsekvenser i norsk olje- og energipolitikk"

v/Ingrid Skjoldvær, jusstudent og tidligere leder av Natur og Ungdom

Lovverket om konsekvensutredning av natur

- Veldig omfattende
- **Fragmentert**
- Særlig petroleumsloven og energiloven er aktuell
- **Kan ikke klage før utredning er ferdig**, da kan store investeringer allerede være gjort og vanskelig å snu prosess.
- Usikkerhet skal ifølge lovverket ikke være argument for utbygging. Fungerer omvendt i dag.
- Få muligheter for etterkontroll av utredning

Forslag til løsninger

- Ny samlende lov
- Utredningsinstruksen må inkludere natur og miljø
- **Konsekvensutredes omvendt fra i dag**: Skal konsekvensutredes med mindre man kan vise at det IKKE er nødvendig.
- Klage flere steder: beslutning om konsekvensutredning, klage på utredning
- Feil i utredning må føres til ugyldig vedtak
- Opprette kontrollorgan
- Konsekvensutredelsesråd (modell etter næringsliv)

Men gir lovverk og medfølgende gode utredninger gode beslutninger?

Maria R. Tesaker
Koordinator, FNF Akershus
August 2022